

СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА

УДК/UDC 341.322.5(497.115)“1999“(09)
DOI: 10.7251/GPFIS1501051D

СТУДИЈА СЛУЧАЈА / CASE STUDY

Примљен: новембар 2014.

Received: November 2014.

Бојан Ђокић

Музеј жртва геноцида, Београд

ПОВРЕДА И УСКРАЋИВАЊЕ ЉУДСКИХ ПРАВА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ (1999–2014): СТУДИЈА СЛУЧАЈА

„Истрага је зато да би истина дошла на видјело.”¹

У раду је приказан драстичан пример албанског злочина над припадником српске заједнице на Косову и Метохији и кршење основних људских права: права на живот, права на имовину, права на правично суђење и делотворан правни лек. Приказани случај показује да се људска права породица убијених Срба на Косову и Метохији ускраћују и повређују. Случај који смо приказали је само један у низу који говори о ускраћивању и повређивању људских права српској заједници на Косову и Метохији од 1999. године, па до данас. Жртва злочина је ауторов деда, па је избегавање пристрасности и необјективности представљало велику потешкоћу.

Кључне речи: Косово и Метохија; Људска права; Случај; Богдан Ђокић.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Вишевековни захтеви и сукоби српске и албанске заједнице на Косову и Метохији, због истог комада земље, довели су до кризе 1999. године. Криза је завршена ратом Савезне Републике Југославије и војног савеза НАТО, који је трајао од 24. марта до 9. јуна 1999. године. Оружани сукоб је завршен споразумом у Куманову између Војске Југославије и НАТО, и Резолуцијом 1244 Савета безбедности

Бојан Ђокић, bojandjokic2005@yahoo.com.

¹ Aleksandar Solženjicin, *Odjel za rak*, Rijeka 1968, 258.

ОУН. По завршетку сукоба, паралелно са повлачењем српских снага безбедности са Косова и Метохије, текао је процес доласка међународних војних мировних снага (КФОР = *Kosovo Force*) и цивилне мисије Уједињених нација (УНМИК), али и припадника такозване Ослободилачке војске Косова (ОВК) у Покрајину. Између ових процеса, настао је вакуум безакоња, а који је искоришћен за насиље и терор над српском заједницом.

У Извештају за 2013. годину, Саветодавна комисија за људска права УН на Косову и Метохији препоручила је УНМИК-у да јавно призна грешке у вези са жалбама породица киднапованих и убијених против те институције, а мисији полиције и цивилне администрације Европске уније на Косову и Метохији (EULEX) предложила да спроведе истрагу и омогући породицама надокнаду за претрпљени бол. Овим је признато да УНМИК није ваљано обављао истраге киднаповања и убијања грађана српске заједнице од 1999. године. УНМИК је признао сопствену одговорност за кршење права на живот и права на приступ правди, а одговорност УНМИК-а је констатована и у извештају парламентарне скупштине Савета Европе од 17. децембра 2013. године. УНМИК није пружио материјалну сатисфакцију за душевни бол и патњу проузроковану киднаповањима и убиствима српске заједнице на Косову и Метохији. Такође, ништа није учинио да се страдање српског народа спречи и да се идентификују и казне учиниоци.²

Намера нам је да на основу расположиве архивске грађе прикажемо случај убиства припадника српске заједнице на Косову и Метохији после завршетка рата између СРЈ и НАТО; исто тако, намера нам је да упоредимо чињенице везане за овај случај са ставовима из пресуда Европског суда за људска права у Стразбуру и, на тај начин, покажемо повреду и ускраћивање основних људских права.

Случај Богдана Ђокића је само један од примера убистава на националној основи који су се десили после завршетка рата и доласка КФОР-а и УНМИК-а на Косово и Метохију. Људска права српске заједнице на Косову и Метохији се повређују и ускраћују од завршетка рата 1999. године, што ће се видети кроз пример који приказујемо у овом раду.

2. СЛУЧАЈ БОГДАН ЂОКИЋ

До 2006. године ексхумирани су посмртни остаци 256 страдалих Срба и неалбанаца на Косову и Метохији, идентификовано је 80, док су

---

² Комисија УН: *Kritike Euleksu i Unmiku zbog ljudskih prava*, <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/452458/Komisija-UN-Kritike-Euleksu-i-Unmiku-zbog-ljudskih-prava>, 8. јун 2014.

породицама предати посмртни остаци 63 њихова члана.³ Један од убијених Срба, чији су посмртни остаци ексхумирани, идентификовани ДНК анализом и предати породици је и Богдан Ђокић.⁴ Када је реч о околностима убиства Богдана Ђокића позивамо се на званична документа која су у поседу Архива Музеја жртава геноцида у Београду. Околности убиства Богдана Ђокића се могу сумирати на следећи начин:

Дана 18. јуна 1999. године, око поднева двојица пушкама наоружаних Албанаца су прескочила ограду и упала у двориште породице Ђокић. У том тренутку, у домаћинству породице Ђокић у Урошевцу, били су само супружници Богдан и Љубица. Незвани гости су Љубицу затекли у дворишту: „... Рекли су ми с ким сам ту и шта више ту тражим што не идем.“⁵ Поступак је класично застрашивање, у намери да се српска породица расели.

После сазнања да се домаћин налази у кући, наоружани Албанци су почели да лупају на врата куће. Приметивши у дворишту наоружане људе, Богдан Ђокић је изашао из своје куће са пиштољем у руци. Богдан и придошлице су држали оружје уперено међусобно. Албанци су тражили од Богдана Ђокића да им преда пиштољ, за који је имао легалну дозволу. Дошло је до краће расправе, где им је Богдан Ђокић одговорио – „да хоће да преда оружје али да дођу на капију а не да прескачу зид“.⁶ Насилници су се удаљили тек после интервенције комшије, Албанца Нијаза Краснићија, који је потом обавестио припаднике КФОР-а да Богдан Ђокић има лично наоружање.⁶ Војници КФОР-а су убрзо дошли, одузели пиштољ од Богда-

---

³ Н. Антонијевић, „Страдање Срба и других неалбанаца на Косову и Метохији (1998–2006)“, *Прилози истраживању злочина геноцида и ратних злочина: Зборник радова*, Београд 2009, 172.

⁴ Богдан Ђокић, рођен 2. 9. 1932. године у селу Трн, општина Урошевац, од оца Јована и мајке Цвете, са станом на адреси Мишарска бр. 3, Урошевац. Породица Ђокић је староседелачка на Косову и Метохији. Прим. аутора.

⁵ Архив Музеја жртава геноцида (АМЖГ), Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, Записник о саслушању сведока Љубице Ђокић, супруге покојног Богдана Ђокића, састављен пред истражним судијом 19. 7. 2002. године у Зајечару. У даљем тексту: Записник. Љубица (Војин) Ђокић, девојачко Недељковић, рођена је 16. 3. 1930. године у селу Ливађе, општина Липљан.

⁶ *Ibid.* У записнику Љубица Ђокић сведочи: „Онда је комисија ишптар рекао овој двојици да нам је комисија и да они иду а мени је рекао да ће да нас пријави КФОРУ и да морамо да предамо оружје. За овим су сви отишли а одмах затим су дошли припадници КФОРА...“ И Драган Ђокић, син убијеног Богдана, посведочио је детаље које му је мајка Љубица испричала: „Комисија из суседне куће Ниаз Краснићи је чуо галаму и мајчин плач. Он је позвао КФОР и преко врата од дворишта од наше куће разговарао са тим људима, а мајци је рекао да ће КФОР доћи и да предају оружје које имају у кући, то јест очев пиштољ КФОР-у, како их више нико не би узнемиравао.“ – (Митрополит Амфилохије (Радовић), *Љетопис новог косовског распећа: дневнички и други записи, септембар 1999 – децембар 2000*, Београд – Цетиње 2011, 255).

на Ђокића и издали му реверс.⁷ Реверс је издао амерички подофицир, Дени Грин (*Danny Green*), који је и одузео Богдану Ђокићу лично наоружање.

Све до 24. јуна, породица Ђокић није била узнемиравана. У вечерњим часовима тог дана, група људи прескаче зид и упада у двориште породице Ђокић. Сведок Љубица Ђокић наводи да су били наоружани и да је један од њих довикнуо: „Излазите мајку вам српску, отварај врата“.⁸ Као и приликом првог напада, и овог пута су наоружани Албанци прескочили зид, јер је капија дворишта била закључана. О томе шта се после дешавало, Љубица сведочи: „Мом мужу се учинило да су ови људи који су ушли у двориште почели да излазе и рекао ми да се не плашим, да су отишли и пошто је мислио да су отишли отворио улазна врата и појавио се на иста и ја сам чула само пуцањ којим је мој муж био погођен и то смртоносно. Био је убијен одмах на лицу места. Вероватно су ови људи били сакривени близу у дворишту. Не знам одакле је пуцањ дошао јер сам била у кући“.⁹ Убиство Богдана Ђокића је забележила Епархија Рашко-призренска и име покојног доставила Православље пресу. Дневни лист *Новости* је пренео списак убијених на Косову и Метохији од 2. јуна до 22. августа 1999. године, а под редним бројем 94 налази се име Богдана Ђокића из Урошевца.¹⁰

Убиство Богдана Ђокића убице су прославиле рафалним пуцањем у ваздух. По престанку „слављеничког пира“, када је било јасно да су убице отишле, Љубица Ђокић је изашла из куће и плачући, отрчала код комшије Нијаза Краснићија, од кога је тражила да позове припаднике КФОР-а. Патрола КФОР-а је убрзо дошла, обавила увиђај и пронашла мноштво чаура од метака око куће. Увиђај је вршио исти припадник КФОР-а који је неколико дана раније одузео лично наоружање Богдану Ђокићу.¹¹ Амерички подофицир Дени Грин.

Љубица Ђокић је након увиђаја, из страха за свој живот, напустила породичну кућу и отишла у зграду општине Урошевац, где је провела ноћ.¹²

---

⁷ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, Потврда/реверс подофицира војске САД-а Дени Грина о одузимању пиштоља од Богдана Ђокића марке „Црвена застава“, кал. 7,65 мм, модел 70, бр. Ц – 169703. *Danny Green, SFC, U. S. Army, 96 th Civil Affairs 487 – 62 – 1288*. На реверсу стоје потписи Богдана Ђокића и Дени Грина.

⁸ Записник.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Новости*, 2. септембар 1999.

¹¹ Записник.

¹² У записнику Љубица Ђокић наводи: „Ја сам отишла да славам у Општину јер нисам смела да останем у кући...ја сам у Општину отишла око 23 h можда је било нешто мало раније и мој супруг мртав је остао да лежи на месту где је и погођен. Припадници КФОР-а су остали када сам отишла.“ – Записник.

Припадници КФОР-а су јој рекли да ће тело убијеног супруга пребацили у амбуланту у Урошевцу. Сутрадан, припадници УНМИК-а су јој рекли да је убијени Богдан Ђокић сахрањен на гробљу у Урошевцу и показано јој је место где је наводно сахрањен.¹³ Вечерњи 24. јун је дан кад је последњи пут видела супруга и породичну кућу, која је непосредно после тога опљачкана и спаљена.¹⁴

Посмртне остатке убијеног Богдана, породица Ђокић је преузела од УНМИК полиције 22. децембра 2003. године на Мердару, са пратећом документацијом о извршеној идентификацији и потврдом о смрти за покојног. Где се тело налазило до предаје, породици није било познато.¹⁵ Лекарски извештаји о смрти показују да је смрт Богдана Ђокића наступила услед устрела у пределу лобање.¹⁶

После идентификације и преузимања посмртних остатака убијеног Богдана Ђокића од УНМИК полиције, породица је поднела кривичну пријаву Јавном Окружном тужилаштву у Приштини. Кривична пријава је поднета против НН извршилаца кривичних дела позивајући се на кривично дело геноцида чл. 141 Кривичног закона СРЈ, несавесног рада у служби чл. 182/2 КЗ СРЈ, убиства чл. 47/2 тач. 1 став 1 КЗ Републике Србије, тешке крађе чл. 166/2 КЗ РС и непријављивање кривичног дела или учиниоца чл. 203/2 КЗ РС.¹⁷ Кри-

¹³ *Ibid.* Љубица Ђокић је на православно гробље отишла са сестром убијеног Богдана и њеним мужем, Верком и Благојем Михајловић. Драган Ђокић је посведочио: „*Мој теча је тада од дрвета направио крст и ставио га на гроб. Нико од њих тада није био сигуран да је у том гробу заиста сахрањен мој отац.*“ Митрополит Амфилохије (Радовић), 256.

¹⁴ Записник. Помоћни објекти који су, такође, спаљени налазили су се на 1–1,5 метар од куће Нијаза Краснићија. Занимљиво је да кућа Нијаза Краснићија није захваћена пламеном. Прим. аутора.

¹⁵ Канцеларија за судску медицину у Приштини као датум смрти утврдила је 21. 8. 2000. годину. То је, у ствари, датум ексхумирања тела. То се види из потврде о смрти Одељења за правосудје, Канцеларије за судску медицину у Приштини, од 5. 11. 2003. године. Потврду је издао форензички лекар Марек Гасиор. Исто и у потврди о идентитету/ДНК анализи Канцеларије за нестала лица и судску медицину, од 28. 11. 2003. године. Тело је, вероватно, ексхумирано са урошевачког гробља, али постоје подаци (из списка Удружења породица киднапованих и несталих на КиМ) и да је пронађено у масовној гробници у Сувој Реци. Прим. аутора.

¹⁶ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, До-сије Богдан Ђокић, Лекарски извештај о смрти проф. др Славише Добричанина, од 22. 12. 2003. године; Potvrda o smrti Odeljenja za pravosuđe, Kancelarija za sudsku medicinu u Prištini, br. MPU 2001-000970 LL 03/002B, od 05. 11. 2003. godine. Potvrdu izdao forenzički lekar Marek Gasior.

¹⁷ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, До-сије Богдан Ђокић, Кривична пријава породице Ђокић ОЈТ у Приштини, од 8. 10. 2004. године. Кривичну пријаву су поднели Љубица Ђокић и синови пок. Богдана Ђокића: Драган, Ђорђе и Звонко. Прим. аутора.

вичну пријаву исте садржине, породица Ђокић је послала поштом Међународном тужиоцу Окружног Јавног тужилаштва у Гњилану.¹⁸

Породица Ђокић се у образложењу кривичне пријаве позвала на: кривично дело „геноцид“ – јер је убиство извршено са умишљајем, дело је извршено од више извршилаца, против припадника друге националности, са циљем да се појединац припадник другог народа уништи и протера из своје куће и свог домаћинства, иако је убијени остао само са својом супругом, да би након извршеног дела од стране вероватно истих извршилаца убиства, била уништена кућа и сва имовина убијеног Богдана, све са умишљајем да се униште сви докази извршеног убиства, али и постојања куће и домаћинства; кривично дело „убиство“ – покојни Богдан Ђокић је лишен живота на кућном прагу, на свиреп и подмукао начин; кривично дело „тешка крађа“ – после убиства Богдана Ђокића, његово домаћинство је опљачкано, кућа спаљена и срушена, остале су на лицу места само рушевине; кривично дело „несавестан рад у служби“ – породица Ђокић у кривичној пријави сматра да је подофицир САД-а Дени Грин извршио наведено кривично дело због тога што је узео пиштољ од Богдана Ђокића за који је имао уредно издаћу дозволу од легалних органа, и на тај начин га лишио личног обезбеђења. Такође, подофицир САД-а није идентификовао нити лишио оружја нападаче Албанце или предузео другу радњу како би заштитио двоје старих особа, који су били једини припадници другог народа у читавом окружењу. Оваквим (не)поступцима је допринео да наступе трајне и изузетно тешке последице по живот и имовину Богдана Ђокића. Једном реченицом, није испунио своју службену дужност; кривично дело „непријављивање кривичног дела или учиниоца“ – уперено је против представника КФОР-а по вертикали тј. командној одговорности због недељања после извршеног убиства и уништавања имовине. Припадници КФОР-а су пропустили да пријаве кривично дело за које су сазнали у току вршења своје дужности.

У кривичној пријави породице Ђокић, тужиоцу је предложено: да се покрене кривични поступак против НН извршилаца кривичних дела; да се као доказ изведе (а у покренутом поступку саслуша) изјава Љубице Ђокић, супруге убијеног Богдана Ђокића, дата на записник пред истражним судијом Општинског суда у Зајечару на дан 19. јула 2002. године; да се у својству сведока на околности напада и извршења кривичног дела саслуша комшија Албанац Нијаз Краснићи из Урошевца, ул. Мишарска бр. 1; да се на околности узимања личног наоружања (пиштоља) од убијеног Богдана Ђокића у својству сведока саслуша

---

¹⁸ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, *Krivična prijava porodice Đokić Međunarodnom tužiocu OJT u Gnjilanu*.

представник америчког КФОР-а Дени Грин; да се на околности извршења свих описаних кривичних дела по принципу командне одговорности, саслушају командири и више старешине јединице КФОР-а, који су имали законска овлашћења у вршењу власти у време извршења описаних дела по овој пријави; да се позову комшије и особе које су познавале убијеног Богдана Ђокића, како би се утврдило стање имовине пре извршења описаних кривичних дела; да се против свих извршилаца описаних кривичних дела предузме кривично гоњење и да се осуде по закону. Породица Ђокић је у кривичној пријави изјавила да има и поставила имовинскоправни захтев, а исти ће одредити и поднети током покренутог кривичног поступка.

По кривичној пријави коју је поднела породица Ђокић, до данас, није поступано. Није покренут кривични поступак против НН извршилаца кривичних дела, није саслушан у својству сведока комшија породице Ђокић, Нијаз Краснићи, није саслушана Љубица Ђокић, није саслушан подофицир САД-а Дени Грин, нису саслушане комшије породице Ђокић, итд. Породица Ђокић, до данас, није добила било какво обавештење од Јавног Окружног тужилаштва у Приштини нити од Међународног тужиоца у Гњилану.

Такође, дана 17. септембра 2004. године супруга и синови Богдана Ђокића су поднели тужбу Општинском суду у Урошевцу против Владе Косова (ентитет), општине Урошевац, Унмика и Кфора, а ради накнаде штете због опљачкане и уништене имовине. До данас није заказано ниједно рочиште нити је породица Ђокић добила било какав допис из суда.¹⁹

Крајем фебруара 2014. године породица Ђокић је упутила уставну жалбу Уставном суду Косова. Регистрована је у Секретаријату Уставног суда Косова под бројем К136/14.²⁰ Уставна жалба је поднета због непоступања и нечињења по захтевима из кривичне пријаве и тужбе, у циљу спровођења истраге у циљу расветљавања свих околности убиства Богдана Ђокића, а нарочито због тога што нису откривени и процесуирани починиоци. Уставна жалба је поднета и због уништавања имовине и непоступања по тужби за накнаду штете.²¹

Подносиоци уставне жалбе сматрају да је убиством Богдана Ђокића и плачкањем и уништавањем његове имовине, а непоступањем и

---

¹⁹ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Досије Богдан Ђокић, *Tužba Opštinskom sudu u Uroševcu, od 17. 9. 2004. godine.*

²⁰ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, *Obaveštenje o registraciji zahteva K136/14 Sekretarijata Ustavnog suda Kosova, od 15. 4. 2014. godine.*

²¹ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, *Ustavna žalba porodice Đokić.*

нечињењем косовских органа, прекршен члан 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у целости – право на живот, члан 6 ст. 1 Конвенције – право на правично суђење и суђење у разумном року, члан 13 Конвенције – право на делотворан правни лек и Протокол 1 уз Конвенцију – обавеза заштите имовине. Породица Ђокић се позвала и на релевантне одредбе Устава Косова и то: чланови 3 и 24 – једнакост пред законом, члан 25 – право на живот, члан 31 – правично и непристрасно суђење, члан 32 право на правно средство, члан 46 – заштита имовине и члан 54 – право на судску заштиту.

Жалба је упућена због следећих пропуста косовских органа: кашњење у покретању званичне истраге (позивајући се на пресуду ЕСЉП Чичек против Турске, бр. 25704/94); истрага кратка и површна (Орхан против Турске, бр. 25656/94); изостанак брзе и делотворне истраге, пропуст тужилаштва и полиције да спроведу истрагу, истрага није спроведена разумно брзо (Булдан против Турске, бр. 28298/95); изостанак темељне и објективне истраге (Ангелова против Бугарске, бр. 38361/97); пропуст да се прибаве важни докази (Булдан против Турске, бр. 28298/95); пропуст да се подносиоци пријаве обавесте о напредовању истраге или донетој одлуци (Орхан против Турске, бр. 25656/94); неиспитивање сведока, пропуст јавног тужиоца да узме изјаве од сведока (Ипек против Турске, бр. 25760/94). У уставној жалби се породица Ђокић такође жалила на повреду права на суђење у разумном року, јер се о поднетој тужби за накнаду штете и поднетој кривичној пријави није одлучивало скоро 10 година. Због тога што починиоци убиства Богдана Ђокића нису пронађени и процесуирани и што није утврђено ко им је опљачкао имовину и запалио кућу, породица Ђокић је лишена могућности да наплати насталу штету.²²

Дана 8. маја 2014. године, породица Ђокић је поштом послала захтев Међународном тужиоцу EULEX-а, тражећи да EULEX преузме случај од косовског тужилаштва и да се покрене истрага поводом убиства Богдана Ђокића.²³ Еулекс је на тај захтев одговорио дописом којим потврђује да је задужен за тешка кривична дела на Косову и Метохији, истовремено препоручујући породици Ђокић да настави да се обраћа косовским органима тражећи најновије информације.²⁴ Обзиром да се у допису нигде експлицитно не наводи да ли Еулекс преузима случај

²² *Ibid.*

²³ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, *Zahtev Međunarodnom tužioscu Eulex-a*, од 08. 05. 2014. године. Потврда о пријему поштом.

²⁴ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, *Dopis Kancelarije šefa osoblja Euleksa*, бр. 2014-COS-0803, од 21. 8. 2014. године.

или не, породица Ђокић је 29. септембра 2014. године упутила још један допис, истичући да се ради о ратном злочину, да је Еулекс задужен за истрагу, кривично гоњење и суђење тешких кривичних дела и да је став Еулекса благо речено неприхватљив. „Кривична пријава је поднесена још 2004. године, дакле пре 10 година. Од тада па до данас ни једну једину информацију нисмо добили, нити је према нашим сазнањима предузета било која предистражна или истражна радња. Немамо информацију чак ни да ли је истрага формално покренута, а покушавали смо да се информишемо. Ја сам се Еулексу обратио управо због тога јер нико здравог разума не може очекивати да се ова истрага пред косовским институцијама помери са мртве тачке... Дакле, како косовске институције за 10 година нису предузеле ништа да се открију починиоци убиства Богдана Ђокића и казне у складу са законом, јасно је да се то ни у будућности не може очекивати“.²⁵

Породица Ђокић је на крају дописа тражила да Еулекс експлицитно одговори да ли ће преузети истрагу у овом случају или не.

Координатни систем 1.

Случај Богдана Ђокића.

3. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Једно од најважнијих људских права је право на живот. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода чл. 2, ст. 1 прописује: „Право на живот сваке особе заштићено је законом. Нико не може бити намерно лишен живота, сем приликом извршења пресуде суда којом је осуђен за злочин за који је ова казна предвиђена законом“.

²⁵ АМЖГ, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић, *Dopis porodice Đokić Glavnom štabu Euleksa*, од 29. 9. 2014. године.

Право на живот је основно право човека и сматра се императивним тј. апсолутно обавезним у погледу поштовања од стране сваке власти. Живот сваког појединца је неприкосновен. Европски суд за људска права је доследно утврђивао да обавеза заштите права на живот, гарантованог чл. 2 Конвенције, захтева постојање неке врсте делотворне званичне истраге када су појединци убијени услед употребе силе.²⁶ Овај чл. 2 Конвенције је тумачен у вези са општом обавезом државе према чл. 1 Конвенције да сваком обезбеди у оквиру своје надлежности права и слободе дефинисане Конвенцијом. Истрага мора бити делотворна у смислу да може довести до идентификације и кажњавања одговорних.²⁷ Обавеза спровођења истраге није обавеза циља, већ обавеза средства. Према томе, власти морају предузети све разумне кораке на располагању да обезбеде доказе у вези са тим догађајем, укључујући сведочење очевидца,²⁸ и доказе од других кључних сведока.²⁹ Кад постоји вероватна или веродостојна тврдња, доказ или информација која је релевантна за идентификацију и евентуално кривично гоњење или санкционисање незаконитог убиства, власти су обавезне да предузму даље истражне радње.³⁰ Било какав недостатак у истрази који подрива могућност утврђивања узрока смрти или идентификовања одговорних лица за убиство, може довести до ризика да се наведени стандард неће поштовати.³¹ Поред овога, постоји и имплицитни захтев за хитношћу и разумном експедитивношћу.³² Брзо реаговање власти у ситуацијама које укључују употребу смртоносне силе могу се генерално сматрати суштинским за очување поверења јавности у владавину права и спречавање сваке појаве завере или толерисања незаконитих радњи.³³ Без обзира да ли су кривичну пријаву поднели рођаци убијеног, надлежни органи су ти који треба да покрену истрагу.³⁴ Такође, повреде су утврђене где је суђење трајало неоправдано дуго.³⁵ Истрага мора да

---

²⁶ ECHR, *Case of Anguelova v. Bulgaria*, no. 38361/97, 13. 06. 2002, article 62; ECHR, *Case of McCann and others v. UK*, no. 18984/91, 27. 09. 1995, article 161.

²⁷ ECHR, *Case of Ogur v. Turkey*, no. 21594/93, 20. 05. 1999, article 88.

²⁸ ECHR, *Case of Orhan v. Turkey*, no. 25656/94, 18. 06. 2002, article 92.

²⁹ ECHR, *Case of Onen v. Turkey*, no. 22876/93, 14. 05. 2002, article 88.

³⁰ ECHR, *Case of Brecknell v. UK*, no. 32457/04, 27. 11. 2007, article 71, 75.

³¹ ECHR, *Case of Bazorkina v. Russia*, no. 69481/01, 27. 07. 2006, article 118; ECHR, *Case of Nachova and others v. Bulgaria*, no. 43577/98 and no. 43579/98, 06. 07. 2005, article 113.

³² ECHR, *Case of Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 02. 09. 1998, article 102-104; ECHR, *Case of Mahmut Kaya v. Turkey*, no. 22535/93, 28. 03. 2000, article 106-107.

³³ ECHR, *Case of Jularić v. Croatia*, no. 20106/06, 20. 01. 2011, article 43.

³⁴ ECHR, *Case of Tanrikulu v. Turkey*, no. 23763/94, 08. 07. 1999, article 103.

³⁵ ECHR, *Case of Opuz v. Turkey*, no. 33401/02, 09. 06. 2009, article 151. Предмет у коме је кривични поступак трајао дуже од шест година. Прим. аутора.

буде континуирана, чиме се постиже стваран напредак у спровођењу истраге.³⁶ Сваки дужи период неактивности на случају може довести до неуспелог наставка истраге и циљу идентификовања починилаца.³⁷

Имајући у виду све написано, закључује се да органи власти нису спровели делотворну званичну истрагу. Нису предузете одговарајуће мере у циљу ваљане истраге убиства Богдана Ђокића, те је дошло до кршења процедуралних правила везаним за истрагу губитка живота сагласно чл. 2 ЕКЉП. Истраге прописане чл. 2 ЕКЉП морају да буду усмерене ка идентификацији и санкционисању одговорних лица.³⁸ Овај услов није испуњен у датом случају. Следствено томе, закључује се да је дошло до кршења чл. 2 кад је о његовом процедуралном аспекту реч.

Право на имовину штити Протокол 1 уз Конвенцију: „Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права”. Пљачкање и уништавање имовине породице Ђокић, после убиства Богдана Ђокића, представља повреду права на имовину. Неоткривањем и некажњавањем починилаца, породица Ђокић је лишена могућности да наплати штету. Пљачкање и уништавање имовине трајно је лишила породицу Ђокић власништва над извесном имовином, па је више него јасно да је дошло до повреде и ускраћивања права на мирно уживање имовине. Породица Ђокић је само једна од породица чије су куће спаљене и уништене на Косову и Метохији после завршетка рата. Процена је да је спаљено, уништено или оштећено око 40.000 кућа и домова Срба и других неалбанаца.

Члан 6, ст. 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода прописује: „Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама, или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона”. Када је реч о утврђивању повреде права на суђење у разумном року, критеријуми ЕСЉП за оцењивање су јасни. Оправданост дужине поступка цени се у светлу околности предмета и на основу критеријума утврђених његовом судском праксом, посебно у вези са сложеношћу предмета, понашањем странака и надлежних органа, као и према важности предмета за подносиоце представке. Из случаја се јасно назиру извесни пропусти у истрази, као што су пасивност истражних органа. Без обзира на начин истраге, органи морају реаговати чим се поднесе званична притужба. Истрага би

³⁶ ECHR, *Case of Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 02. 09. 1998, article 100.

³⁷ ECHR, *Case of Takhayeva and others v. Russia*, no. 23286/04, 18. 09. 2008, article 93.

³⁸ ECHR, *Case of Bazorkina v. Russia*, no. 69481/01, 27. 07. 2006, article 117.

требало да доведе до идентификације и кажњавања одговорних. Као што се из случаја Богдана Ђокића види, истрага није била потпуна. Предмет није толико сложен да надлежни органи не могу 15 година да открију и процесуирају починиоце. Како је у питању убиство члана породице и пљачкање и уништавање њихове имовине, јасно је да предмет има велику важност за подносиоце кривичне пријаве и тужбе. Чињеница да се о поднетој тужби за накнаду штете и поднетој кривичној пријави није одлучивало 10 година, а да је од тренутка убиства Богдана Ђокића прошло 15 година, довољно говори о повреди права на суђење у разумном року. Повреду чл. 6 Конвенције, у овом случају, треба посматрати самостално, али и у складу са чл. 2 и Протоколом 1 уз Конвенцију. Очигледно је да је породици Ђокић ускраћено право на приступ правди.

Члан 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода – право на делотворан правни лек прописује: „Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред домаћим властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству”. Основно начело правила неискоришћености правних лекова је да надлежним органима (пре свега судовима), пружи могућност да спрече или исправе наводна кршења релевантних међународних инструмената. Као што се из приказаног случаја види, кривична пријава и тужба за накнаду штете нису биле делотворне. Породици Ђокић није на располагању ефикасно правно средство, а велики недостатак представља и то што Косово није члан Савета Европе, па је грађанима ускраћено да се обрате Европском суду за људска права у Стразбуру. Празнина и пасивност у истрази, такође, указују на ускрађивање делотворности. Повреду чл. 13 Конвенције треба тумачити самостално, али и у складу са чл. 2 и Протоколом 1 уз Конвенцију. Унутрашњи правни поредак није обезбедио делотворан лек за прекршена права.³⁹ Делотворан лек била би темељна и ефикасна истрага која би довела до идентификације и кажњавања оних који су одговорни за лишавање живота,⁴⁰ а не само информације које би потврдиле да је истрага очигледно на мртвој тачки од 1999. године.

Из случаја је очевидно да КФОР није реаговао после првог напада на породицу Ђокић. Богдан Ђокић је убијен на прагу своје куће, хичима у главу, на подмукао начин. Из случаја је очевидна одговорност КФОР-а и УНМИКА. Нису заштитили живот и имовину Богдана Ђокића, нису одмах спровели делотворну истрагу, нису одмах извршили обдукцију, нису обавештавали породицу о предузетим радњама, итд. Одговорност власти постоји кад власти знају или би требало да знају

³⁹ ECHR, *Case of Selmouni v. France*, no. 25803/99, 28. 07. 1999, article 74.

⁴⁰ ECHR, *Case of Keenan v. UK*, no. 27229/95, 03. 04. 2001, article 122.

да је његов живот угрожен.⁴¹ Власти су пропустиле да предузму одговарајуће кораке да заштите Богдана Ђокића од нападача. Требало је да нападачи буду идентификовани као стварна и озбиљна претња. Органи власти, КФОР и УНМИК, прекршили су своје обавезе у заштити права на живот и имовину Богдана Ђокића. Имали су дужност да заштите и сузбију кривична дела против Богдана Ђокића. Из случаја је јасно да су органи власти знали још 18. јуна да постоји стварни и непосредни ризик по живот Богдана и Љубице Ђокић, а од стране албанских нападача. Органи власти нису предузели превентивне мере да се тај ризик избегне. Супротно, лишили су Богдана Ђокића личног наоружања и онемогућили му одбрану, а са друге стране, нису идентификовали нападаче нити их разоружали, иако су нападачи поседовали оружје за масовно уништавање. То је довело до убиства Богдана Ђокића 24. јуна 1999. године. Од КФОР-а и УНМИК-а се очекивало да спрече непосредну опасност по живот и имовину Богдана Ђокића. Изгледа да нису били свесни да ће та опасност постати реална.

Намеће се и питање да ли је одузимање личног наоружања повреда људских права? Шездесетседмогодишњи Богдан Ђокић је лишен наоружања од стране америчког подофицира КФОР-а, па није био у стању да се одбрани и заштити. КФОР и УНМИК су неделатељем допринели убиству Богдана Ђокића. Пљачкање и уништавање имовине породице Ђокић је потом уследило, а КФОР и УНМИК нису ништа урадили да спрече таква криминална дела. Питање које се још намеће јесте, да ли је одузимање личног и легалног наоружања Богдану Ђокићу, пиштоља који је држао у кући, а када се појавила опасност изнео у двориште свог имања, допринело убиству? Такво понашање подофицира КФОР-а је допринело физичкој ликвидацији Богдана Ђокића и последицама које су потом наступиле. Именовани подофицир САД је као службено лице прекршио закон јер је пропустио дужност увођења надзора, као и савесног поступања у вршењу службе (да заштити слабије и старије), иако је био свестан и морао је бити свестан као подофицир, да узимањем личног наоружања од Богдана Ђокића и непостављањем дужног надзора у таквом окружењу, својим (не)поступцима угрожава живот Богдана и Љубице Ђокић. Именовани подофицир је могао и морао предвидети да због тога, могу наступити теже последице по Богдана и Љубицу Ђокић, као и по њихову имовину, што се на крају и десило.

Случај који смо приказали, казује нам да је начињен пропуст, прво од стране УНМИК-а, а онда и косовских органа, да се спроведе хитна, темељна и делотворна истрага о смрти Богдана Ђокића. Направљено је низ пропусти да се прибаве важни докази. Сведоци нису испитани (пропуст

---

⁴¹ ECHR, *Case of Osman v. UK*, no. 87/1997/871/1083, 28. 10. 1998.

јавног тужиоца да узме изјаве од сведока). Још један недостатак истраге је што најближи сродник жртве није био укључен у процес истраге нити је о томе обавештаван. Сродник није имао приступ процесу истраге. Пропуштено је да се подносиоци пријаве обавесте о напредовању истраге или донетој одлуци. Посебно је важно обезбедити увид јавности, пре свега најближих рођака жртве, у резултате истраге. А као што се види из приказаног случаја, подносиоци нису били укључени у истрагу. Став Европског суда је да најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна да се гарантује њен или његов законити интерес.⁴² „У свим случајевима најближа родбина жртве мора бити укључена у поступак у оној мери у којој је неопходно заштитити његове или њене легитимне интересе”.⁴³ Породица Ђокић никада није добила било какав допис у вези са истрагом од УНМИК-а, ОЈТ у Приштини, као ни по тужби за накнаду штете од Општинског суда у Урошевцу.

На крају, 15 година од убиства Богдана Ђокића и пљачкања и уништавања његове имовине није учињен конкретан и уверљив напредак у истрази, па се истрага не може сматрати делотворном како прописује чл. 2. Појам делотворности захтева да истрага буде таква да доведе до идентификације и кажњавања починиоца. „Брза реакција органа власти у истрази везаној за употребу смртоносне силе може се уопште сматрати да је од виталног значаја за очување вере јавности у приврженост владавини права и за спречавање сваке појаве тајног договарања око незаконитих радњи или њиховог толерисања”.⁴⁴ Спровођење истраге није обавеза у погледу исхода, већ у погледу средстава. Требало је да се обезбеде докази који се тичу околности убиства: писмени исказ очевидаца (изјаве нису узете од свих релевантних сведока, укључујући очевидце), налаз аутопсије и налаз судског вештака форензичара (аутопсија и судско-медицински преглед Богдана Ђокића су извршени после више од годину дана од убиства), писмени исказ комшија породице Ђокић, итд. Сви ови пропусти су умањили могућност да се установи идентитет одговорних лица. Изостала је хитна и темељна акција надлежних органа. После 15 година од убиства, значајни резултати нису постигнути, а то је још један доказ да је прекршен чл. 2 Конвенције.⁴⁵

За почињена кривична дела над српском заједницом на Косову и Метохији скоро нико није одговарао. Случај Богдана Ђокића показује

---

⁴² ECHR, *Case of McKerr v. UK*, no. 28883/95, 04. 05. 2001, article 48; ECHR, *Case of Hugh Jordan v. UK*, no. 24746/94, 04. 05. 2001, article 109.

⁴³ Žil Ditertr, *Izvodi iz najznačajnijih odluka Evropskog suda za ljudska prava*, Beograd: Službeni glasnik 2006, 49.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ ECHR, *Case of Isaak v. Turkey*, no. 44587/98, 24. 06. 2008, article 124.

херметичку затвореност косовских органа када је реч о проналажењу и процесуирању одговорних Албанаца за убиства која су вршена на националној основи. Још нам говори да се, од 1999. године, па до данас, људска права српског народа на Косову и Метохији крше и ускраћују. Косовско тужилаштво није испитало два кључна сведока који су видели нападаче на породицу Ђокић: Љубицу Ђокић и Нијаза Краснићија. Затим, породица Ђокић је живела у центру Урошевца, па је немогуће да наоружани људи не буду примећени. Испитивањем комшија породице Ђокић, дошло би се до починиоца. Непоступање косовских органа по кривичној пријави и тужби за накнаду штете указује на заташкавање злочина. На намерно заташкавање злочина и кршење права указује што три надлежна органа (тужилаштво, полиција, суд) ништа не предузимају. Пљачкање и спаљивање имовине породице Ђокић је, такође, морало да буде примећено од стране комшија. Нико од комшија није обавестио полицију, што указује на подржавање таквих активности. Остаје чињеница да убиство Богдана Ђокића није расветљено. Починиоци нису откривени и процесуирани. Можда је неке потребно да се брзо забораве злочини Албанаца почињени након завршетка рата 1999. године?

4. КРАТАК РЕЗИМЕ

Рат СРЈ и НАТО, који је трајао од 24. марта до 9. јуна 1999. године, завршио се повлачењем српских снага безбедности са Косова и Метохије. Доласком међународних мировних снага КФОР-а и цивилне мисије УНМИК на Косово и Метохију, започело је ново страдање српске заједнице. Извршено је на хиљаде злочина над припадницима српске заједнице. Одговорни за учињене злочине, углавном, нису идентификовани и кажњени. КФОР, УНМИК и косовске институције ускраћују и повређују људска права српске заједнице од 1999. године, па до данас. Случај Богдана Ђокића показује повређивање и ускраћивање права на живот, имовинско право, права на правично суђење и делотворан правни лек.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Извори

1. Архив Музеја жртава геноцида, Фонд грађе о ратним сукобима од 1991. године, Косово и Метохија, Досије Богдан Ђокић.

Библиографске референце и правни акти

1. Митрополит Амфилохије (Радовић), *Љетопис новог косовског распећа: дневнички и други записи, септембар 1999 – децембар 2000*, Београд – Цетиње 2011;

2. Aleksandar Solženjicin, *Odjel za rak*, Rijeka 1968;
3. Ненад Антонијевић, „Страдање Срба и других неалбанаца на Косову и Метохији (1998–2006)“, *Прилози истраживању злочина геноцида и ратних злочина: Зборник радова*, Београд 2009;
4. Žil Ditertr, *Izvodi iz najznačajnijih odluka Evropskog suda za ljudska prava*, Službeni glasnik, Beograd 2006;
5. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;
6. Protokol 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Судска пракса

1. ECHR, *Case of Anguelova v. Bulgaria*, no. 38361/97, 13. 06. 2002;
2. ECHR, *Case of Bazorkina v. Russia*, no. 69481/01, 27. 07. 2006;
3. ECHR, *Case of Branko Tomašić and others v. Croatia*, no. 46598/06, 15. 01. 2009;
4. ECHR, *Case of Brecknell v. UK*, no. 32457/04, 27. 11. 2007;
5. ECHR, *Case of Buldan v. Turkey*, no. 28298/95, 20. 04. 2004;
6. ECHR, *Case of Čiček v. Turkey*, no. 25704/94, 27. 02. 2001;
7. ECHR, *Case of Hugh Jordan v. UK*, no. 24746/94, 04. 05. 2001;
8. ECHR, *Case of Ipek v. Turkey*, no. 25760/94, 17. 02. 2004;
9. ECHR, *Case of Isaak v. Turkey*, no. 44587/98, 24. 06. 2008;
10. ECHR, *Case of Jularić v. Croatia*, no. 20106/06, 20. 01. 2011;
11. ECHR, *Case of Yaşa v. Turkey*, no. 22495/93, 02. 09. 1998;
12. ECHR, *Case of Keenan v. UK*, no. 27229/95, 03. 04. 2001;
13. ECHR, *Case of Mahmut Kaya v. Turkey*, no. 22535/93, 28. 03. 2000;
14. ECHR, *Case of McCann and others v. UK*, no. 18984/91, 27. 09. 1995;
15. ECHR, *Case of McKerr v. UK*, no. 28883/95, 04. 05. 2001;
16. ECHR, *Case of Nachova and others v. Bulgaria*, no. 43577/98 and no. 43579/98, 06. 07. 2005;
17. ECHR, *Case of Ogur v. Turkey*, no. 21594/93, 20. 05. 1999;
18. ECHR, *Case of Onen v. Turkey*, no. 22876/93, 14. 05. 2002;
19. ECHR, *Case of Opuz v. Turkey*, no. 33401/02;
20. ECHR, *Case of Orhan v. Turkey*, no. 25656/94, 18. 06. 2002;
21. ECHR, *Case of Osman v. UK*, no. 87/1997/871/1083, 28. 10. 1998;
22. ECHR, *Case of Selmouni v. France*, no. 25803/99, 28. 07. 1999;
23. ECHR, *Case of Takhayeva and others v. Russia*, no. 23286/04, 18. 09. 2008;
24. ECHR, *Case of Tanrikulu v. Turkey*, no. 23763/94, 08. 07. 1999.

Штампа и интернет извори

1. *Новости*, 2. септембар 1999;
2. <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/452458/Komisija-UN-Kritike-Euleksu-i-Unmiku-zbog-ljudskih-prava>.

Bojan Đokić

Museum of genocide victims, Belgrade

VIOLATION AND DENIAL OF HUMAN RIGHTS IN KOSOVO-METOHİJA (1999-2014): CASE STUDY

Summary

The war between Yugoslavia and NATO, which lasted since 24.March until 9.June 1999, completed with Serbian forces withdrawal from Kosovo-Metohija. With the arrival of peacekeeping forces of KFOR and the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) new resurrection of Serbian community in Kosovo-Metohija has begun. Thousands crimes have been committed against the members the community. Responsible for the crimes mostly remains unidentified and unpunished. KFOR, UNMIK along with institutions of Kosovo deny and violate human rights of the Serbian community since 1999 until nowadays. Case of Bogdan Djokic shows denial and violation of right to life, tenure right, right for fair trial and legal remedy.

Key words: *Kosovo and the Metohija; Human rights; Case; Bogdan Đokić.*